

*Світлана Кондратюк,
Наталія Попиначенко
(Суми, Україна)*

ВАЛЕОЛОГІЧНІ ІДЕЇ У СПАДЩИНІ А. МАКАРЕНКА

Сьогодення вимагає від освіти в Україні створення умов розвитку підростаючого покоління, виховання освіченої, творчої особистості, формування її фізичного, психічного і духовного здоров'я. Це завдання є одним із обов'язкових держави, передбачених Національною Доктриною розвитку освіти у XXI столітті, Національною програмою «Діти України», Конвенцією ООН про права дитини, Всесвітньою декларацією про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей [1, с.63; 2, с.2].

Багатьма дослідженнями доведено, що здоров'я закладається в дитинстві, а відхилення у розвитку організму чи хвороба у дитячому віці, відбиваються у подальшому на стані здоров'я дорослої людини [2, с.2; 3, с.43]. Саме тому, навчально-виховний процес в сучасній школі покликаний зберігати, зміцнювати та відтворювати здоров'я учнів шляхом формування здорового способу життя як головного чинника збереження здоров'я.

Успішному розв'язанню даного завдання значною мірою сприятиме, на наш погляд, звернення до педагогічної спадщини А. Макаренка, представлені широкою палітрою проблем теорії та практики виховання, які він досліджував і розробляв. Видатний педагог наголошував на тому, що виховання є цілісною системою, системоутворюючим чинником якої виступають цілі, які формуються потребами суспільства і самих вихованців.

Цінним є його педагогічний спадок щодо охорони здоров'я дітей шляхом дотримання санітарно-гігієнічних норм, про що свідчить організація життя в колонії ім. М. Горького та комуні Ф. Дзержинського. А. Макаренко визначав залежність здоров'я від соціально-психологічної ситуації в сім'ї та колективі, епідеміологічного стану регіону, способу життя людини. Особливу увагу приділяв педагог гігієнічному вихованню, руховій активності і режиму дня дітей. Мета виховання, вважав видатний педагог, полягає, в першу чергу, в тому, щоб виростити дитину здоровою, сформувати у неї вміння працювати, сприяти її моральному становленню. Він стверджував, що для успішного

виховання завжди важливо досягати найвищого рівня фізичного і морального здоров'я [4, с.422].

Методика його виховання все більше вражає сучасних науковців та дослідників мудрістю й геніальністю практичних порад, що, безумовно, і потребують відродження в умовах реалізації здоров'язбережувального виховання підростаючого покоління. Головним пріоритетом таких дій, вважав А. Макаренко, є створення належних умов для забезпечення фізичного розвитку дітей, а саме: дотримання правильного режиму життя, використання природних чинників, правильний режим харчування, хорошу організацію відпочинку, широку програму фізичного виховання [4, с.28].

Виходячи з того, що здоровий спосіб життя молодших школярів має певну специфіку, зумовлену їхніми віковими особливостями, залежністю від дорослих, несформованістю навичок гігієнічної культури, мотивації до їх набуття ми вважаємо, що зміст виховної роботи щодо валеологічного виховання учнів початкової школи повинен бути спрямований на комплексний підхід, формувати у молодших школярів здоровий спосіб життя, як основного і надійного чинника збереження, зміцнення і відтворення здоров'я.

Зважаючи на те, що чим раніше відбудеться формування у школярів здорового способу життя, тим надійніше він закріпиться в їхній свідомості, а також, щоб дитина відчувала відповідальність за своє здоров'я, важливо з дитинства формувати систему пріоритетів, які дають певні переваги бути здоровим. Одним з яких є культ здоров'я з дитинства або «мода» на здоров'я.

Розглядаючи особливості мотивації щодо ведення здорового способу життя, можна виділити такі її види: негативна мотивація, коли мотивує не наявність, а відсутність чого-небудь і ця відсутність призводить до відчуття дискомфорту; позитивна мотивація - підвищення рівня знань, культури, формальним критерієм є освітній рівень дитини. Таким чином, проблема збереження здоров'я підростаючого покоління потребує виховання свідомого ставлення до нього, перш за все, дітей та їх батьків і має бути однією з пріоритетних.

Формування здорового способу життя є складним процесом, який ґрунтується як на загальних освітніх принципах так і на психологічному підкріпленні поведінки, що, в свою чергу, сприяє збереженню здоров'я і допомагає поширенню здорового способу життя в більш широкі сфери життєдіяльності дитини.

Знання основ здорового способу життя та оволодіння відповідними вміннями слугують підґрунтям для вироблення стійких поглядів і переконань, які є спонукальною системою до здійснення дій і вчинків. У процесі засвоєння знань та умінь формуються поняття норм способу життя, ставлення до дійсності і своєї особистої ролі у збереженні власного здоров'я. Таким чином, формування здорового способу життя молодших школярів дозволяє безперервно удосконалювати організацію оздоровчого процесу, використовуючи всі сфери виховного впливу на дитину.

Комплексний підхід до формування у молодших школярів здорового способу життя в системі безперервного навчально-виховного процесу дає можливість побудувати цілісну систему саморозвитку дитини, у тому числі в плані зміцнення і збереження здоров'я і підготовки до майбутнього життя.

На нашу думку, ефективності запропонований підхід набуває завдяки вивченню та відродженню педагогічної спадщини А. Макаренка. Використання його плідних ідей є, безумовно, корисним підґрунтям для формування здорового способу життя та валеологічного виховання дітей молодшого шкільного віку. А. Макаренко хотів бачити підрастаюче покоління здоровим, духовно красивим, бадьорим, з міцною нервовою системою. У пошуках нових шляхів виховання. Педагог-новатор звертав увагу на виховання у дітей кращих людських почуттів. Педагогічна система А. Макаренка дає надзвичайно цінний матеріал для осмислення зв'язку між теоретичними моделями збереження здоров'я підрастаючого покоління і їх реалізацією в реальних умовах.

Досвід А. Макаренка у галузі фізичного виховання важливий для сучасного процесу збереження та зміцнення фізичного здоров'я молодших школярів. Подальше вивчення питань валеологічного виховання в педагогічній практиці А. Макаренка вбачаємо у визначенні його теоретичних і

методологічних основ у процесі збереження фізичного здоров'я молодших школярів.

Отже, теоретико-практична спадщина А. Макаренка щодо валеологічного виховання молодших школярів і сьогодні залишається надійним підґрунтям для здоров'язбережувального виховання дітей. Вона ретельно продовжує вивчатися сучасними дослідниками проблеми валеологічного навчання та виховання учнів. Адже досвід творчого використання ідей цього видатного педагога сприяє формуванню психічно і фізично здорової особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бережна, Л.К. Програмно-цільовий підхід до організації роботи школи сприяння здоров'ю / Л.К. Бережна // Управління школою. – 2007. - №19-21. – С. 63-66.
2. Ващенко, О. Організація здоров'язберігаючої діяльності початкової школи / О.Ващенко, О Свиріденко // Початкова освіта. – 2005. - №46. – С. 2-4.
3. Діти України. Аналіз ситуації. – К.: Генеза, 2001. – 182 с.
4. Макаренко А.С. Воспитание культурных навыков / А.С. Макаренко // Собр. соч.: В 7 т. – М., 1957. – Т. 4. – С. 417-428.